

рідної матері, терпить глумливі посмішки на свою адресу, важко працює, і разом із тим письменниця показує чимало нових смислових акцентів жіночої долі в тоталітарному радянському суспільстві. Немилосердне людське середовище, в якому існує зневажливе ставлення до жінки з позашлюбною дитиною, постає таким, що привносить різноманітні душевні травматичні ситуації.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Вдовиченко Г. Пів'яблука. Інші пів'яблука. Львів : Видавництво Старого Лева, 2019. 467 с.
2. Владимірова В. Художньо-психологічна концепція жіночності в романі Валентини Мастерової «Суча дочка». *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Філологія*. 2016. Вип. 25(1). С. 13–15.
3. Рижкова Г. Новітня «Жіноча проза» : жанрові ознаки. *Дивослово*. 2008. № 3. С. 56–68.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Мастерова В. Суча дочка : роман. Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2015. 240 с.

ЗБІРКА НОВЕЛ «НІЧ У КАВ'ЯРНІ САМОТНИХ ДУШ» ЛЮБОВІ ПОНОМАРЕНКО: ОБРАЗНІСТЬ У ЛЕЩАТАХ ЦИКЛІЧНОСТІ

Яна Ільченко, здобувач ступеня вищої освіти магістра

Науковий керівник: В. П. Крупка, кандидат філологічних наук,

старший викладач

Вінницький державний педагогічний університет

імені Михайла Коцюбинського

COLLECTION OF NOVELS «NIGHT IN CAFE OF LONELY SOULS» BY LIUBOV PONOMARENKO: IMAGERY IN VICE OF CYCLICITY

Yana Ilchenko, master's student

Scientific supervisor: Viktor Krupka, PhD in Philology, Senior Lecturer

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University

Анотація. У статті досліджено образні характеристики збірки новел «Ніч у кав'ярні самотніх душ» Любові Пономаренко. З'ясовано, що образність набуває виразно екзистенційного звучання, а структурування книги обумовлене тематичним спрямуванням та ідейно-проблемними параметрами.

Ключові слова: новела, герметичність, самотність, приреченість, зовнішній парадокс.

Abstract. The article examines the figurative characteristics of the collection of short stories "Night in the cafe of lonely souls" by Lyubov Ponomarenko. It was found that the imagery acquires a distinctly existential sound, and the structuring of the book is due to the thematic direction and ideological and problematic parameters.

Key words: short story, tightness, loneliness, doom, external paradox.

Особливість малої прози Любові Пономаренко визначається як яскрава образна реальність із конденсованим змістом, із економікою висловлювання, із формальним і змістовим лаконізмом, де нечисленні образи стають дублетами реальності, маркерами буденності, розширюючи простір пізнання, апелюючи до гуманних засад розбудови суспільства, держави, цивілізації, відкриваючи жіноче світобачення, переосмислюючи образи, коди, концепти, символи, знаки, що дозволяє комплексно окреслити непересічної української письменниці в літературному процесі кінця XX – початку XXI століть.

У передмові до третьої збірки малої прози «Ніч у кав'ярні самотніх душ» відомий письменник і публіцист Олександр Сизоненко наголосив, що проза Любові Пономаренко «...настільки густа, образна, лаконічна і вишукана за формою, що її хочеться назвати саме «сучасною», незважаючи на ефемерність, невловимість та умовність такого визначення. На ній лежить і світиться виразна й переконлива ознака талановитості авторки, її своєрідного світобачення й світосприймання....» [Пономаренко 2005: 520].

Далі дослідник конкретизує: «... головне – уміння відтворити все це в живих і переконливих образах, характерах, які то лякають, то захоплюють. Викликають співчуття чи огиду, але неодмінно несуть у собі характерні ознаки наших сучасників...» [Пономаренко 2005: 520].

Цікаво, що в одному з автографів до аналізованої збірки Любов Петрівна написала: *«Кожний день – це прожите життя спочатку...»* [Пономаренко 2005: 520]. Вона завжди радо йшла на експеримент у публіцистичному виступі, у діалозі з журналістами, позиціонуючи себе оптимісткою і в прозі, і в складному на межі століть житті, нагадуючи чи кожному з нас про те, що ніколи не є пізно почати абсолютно нову сторінку життя, не нашкодивши іншим, проявляючи мудрість, особливо серед фаталізму.

Екзистенційна за своїми сюжетними проявами та образністю збірка «Ніч у кав'ярні самотніх душ» викликала резонанс і в Україні, і далеко за її межами, про книгу почали говорити як про явище суперечливе в контексті шукань самої авторки. Найбільше новаторство авторки – у сфері ідейно-філософських та психологічних форм і змістів новел, оповідань та однієї повісті «Неба дістати» (це вже традиційна жанрова наповненість збірок авторки).

До збірки «Ніч у кав'ярні самотніх душ» увійшли 49 невеликих за обсягом, лаконічних епічних творів, котрі вирізняє глибокий зміст, зрілі думки. Твори у збірці розділено на три групи, символічно, за назвами творів:

- 1) «Сліди з-під землі»,
- 2) «Зустрінемось через тисячу літ»,
- 3) «Неба дістати».

Можна вважати добірки зібраних у ряди новел своєрідними циклами, оскільки вони пов'язані тематикою, ідеями, образами, але не ліризовані при цьому.

Самотність, герметичність і приреченість – ось основні настрої першого новельного циклу. Авторка тут наголошує на думці про те, що кожна людина є нещаслива, якщо вона не має духовної родинності з іншими, не єднається з природою, що здатна втамувати душу через екзистенційне спілкування.

Цікаво, що за тематикою та ідейно з першим циклом пов'язані новели, уміщені в третій цикл – вони об'єднані спільними персонажами, а також місцем розгортання події в школі. Найстрашніші моменти – коли зло, розчарування, нещирість, емоційний біль торкаються душ дітей, котрі ще не здатні себе захистити в психологічних атаках. І це новизна зрілої новели авторки.

Обмеженість, нецікавість, нещирість, байдужість не можуть бути супровідними в праці вчителя. Письменниця пише легко і просто, із досвідом педагога, про покликання вчителя в новелі «Балкон»: *«...будь щирим з дітьми, люби їх і не втомлюйся вчити – успіх забезпечено...»* (Л. Пономаренко, с. 44). Про те, що діти зламу століть чекають учителя як поради, але таких педагогів усе менше, розповідає новела «Бунт».

Другий умовний цикл складають найліричніші твори авторки, вона пише про сенс життя героїнь, про любов як вершину сенсів, про її рушійну силу на земному прагненні змін на краще. Персонажі намагаються знайти «точку опори» у складному світі, пізнати суті добра та зла, сенс буття, власне призначення на землі, не піддаватися відчаю, не шкодувати зусиль, прагнути гармонії. Авторка дає своїм читачам у циклі гарну, звісно, дидактичну пораду: *«Якщо до кінця життя залишився хоч один день, то не пізно почати його спочатку!»* (Л. Пономаренко, с. 65).

Помічаємо, що письменниця досліджує психологію не лише головного персонажа, а й другу лінію персонажів, розкриває також різні психологічні аспекти поведінки людей, під впливом зовнішніх факторів, спокус, провокацій, покрізь призму складної внутрішньої боротьби, впливу загальнолюдських факторів, а також ідеологічних чинників, адже постепова – доволі тривале явище в свідомості тих, хто зазнав впливу СРСР. Любові Пономаренко вдалося це передати без натяків, контекстуально, через психологічне та історичне навантаження, через пафос гуманізму, вдалося вирішити складне завдання – досягнути високого, духовного в людській особистості на рівні жанру малої прози – оповідання, новели, новелети.

Авторка поглиблює вміння, набуте в другій збірці, розкривати дію різноманітних психологічних механізмів, створювати психологічні проєкції, ведучи читача до гуманістичних ідеалів сучасності та майбуття.

Трансформований, уже характерний для новел авторки сюжет, представлений не однією, а частіше двома сюжетними лініями, які мають або спільну зав'язку, або спільну розв'язку, або накладку цих двох етапів. Зовнішнім парадоксом є те, що письменниця вміє висвітлити долі людей у через внутрішній парадокс у невеликому за обсягом, іноді зовсім малому творі.

Від другої до третьої збірки новел яскраво виявляються улюблені авторські прийоми:

- 1) Лаконізм;
- 2) економіка слова;
- 3) висока інформативна густина;
- 4) активізація асоціативного й полі асоціативного поля образу;
- 5) образ як символ і код, разом із тим, як деталь.

Отже, третя збірка Любові Пономаренко нагадує ефект айсберга, тільки тепер він уже очевидний, а не прихований, як у другій збірці. Драматичний пафос книги, як і раніше, до речі, увиразнюється завдяки наскрізним сюжетно-образним контрастам – це найчастіше ідеологічна та філософська опозиційність. Опозиційність, при цьому, долається читачами лише в розумінні розв'язки, котра перебуває найчастіше в екзистенційному вимірі й засвідчує остаточну, незаперечну перемогу гуманізму. Це авторське ненав'язливе переконання у значущості загальнолюдських цінностей, із якого випливає ідея – утвердження пріоритетності гуманістичних цінностей, що не штучно вивищуються над ідеологічними стереотипами, екзистенційно долаючи їх уже на стадії зародження й неминуче ліквідують.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Віценя Л. Портрет жінки на тлі її творчості : столичний вечір Любові Пономаренко. *Зоря Полтавщини*. 2005. 8 червня. С. 4.

2. Крупка В.П. Художній світ Володимира Забаштанського: монографія. Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2014. 228 с.
3. Крупка М. Гендерний вимір тоталітарного насильства у сучасній жіночій прозі. *Гендерна проблематика та антропологічні горизонти: матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції*. 2012. С.54–66. URL : <https://eprints.ua.edu/5360/1/7.pdf>
4. Пономаренко Л. *Незнайома* : антологія української «жіночої» прози та есеїстики другої пол. XX – поч. XXI ст. Львів : ЛА «Піраміда», 2005. С. 520–530.
5. Радько Г. Щоб неба дістати. Екзистенційні роздуми над прозою Любові Пономаренко : «Ніч у кав'ярні самотніх душ». *Зоря Полтавщини*. 2005. 16 берез. С. 3.
6. Соловей О. Є., Гамоліна У. В. Жіноча проза як феномен української літератури. *Вісник студентського наукового товариства Донецького національного університету імені Василя Стуса*. Вінниця, 2020. Вип. 12. Т. 2. С. 224-227.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Пономаренко Л. Ніч у кав'ярні самотніх душ. Миколаїв, 2004. 254 с.
2. Пономаренко Л. «Коли помирає сонце», «На срібному човні», «Нічого не трапилось», «Фікус» та ін: вибрана мала проза. URL: <http://ukrcenter.com>

ЖАНРОВА ПАЛІТРА ТВОРЧОСТІ ЕММИ АНДІЄВСЬКОЇ

Катерина Кабакова, здобувач ступеня вищої освіти бакалавр

Науковий керівник: Н. С. Полярush, кандидат філологічних наук, доцент

Вінницький державний педагогічний університет

імені Михайла Коцюбинського

GENRE PALETTE OF EMMA ANDIEVSKA'S CREATIVITY

Katerina Kabakova, bachelor's student

Scientific supervisor: Nina Polarush, PhD in Philology, Associate Professor

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University